

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СИСТЕМІ МОНІТОРИНГУ ТА ПІДТРИМКИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

З розвитком цифрових технологій генеративний штучний інтелект (ШІ) та його інструменти повсякчас вдосконалюються, пропонуючи нові можливості для оптимізації освітньої діяльності. Водночас цей прогрес, змінюючи освітній ландшафт, створює серйозні виклики для академічного середовища, зокрема щодо дотримання академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти.

Сучасні системи штучного інтелекту, такі як генератори тексту, платформи автоматизації навчальних завдань і сервіси перевірки робіт, можуть значно спростувати процес викладання і навчання. Проте використання таких технологій без належного контролю та розуміння етичних меж може призводити до недотримання принципів самостійності, автентичності та відповідальності у виконанні навчальних завдань.

Вчені Міріам Салліван, Ендрю Келлі та Пол Маклафлан наголошують, що використання штучного інтелекту, зокрема ChatGPT, викликає значні занепокоєння щодо академічної доброчесності, адже студенти можуть використовувати ці інструменти для плагіату або неетичної поведінки. Водночас, вони підкреслюють, що ШІ може стати корисним інструментом для навчання, якщо його етично інтегрувати в освітній процес [5].

Загалом, саме активне використання ChatGPT у освітній діяльності спричинило підвищення уваги до академічної доброчесності в освітньому просторі. Тому, що цей чат-бот є нейромережею, створеною для виконання ролі персонального асистента і він може виконувати широкий спектр завдань: здійснювати пошук інформації, взаємодіяти зі співрозмовником, відповідати на запитання, ігнорувати недоречні теми та навіть вступати в дискусії. Проте ChatGPT також може генерувати хибні висновки, упереджено інтерпретувати дані, подавати інформацію без зазначення посилань, що ускладнює пошук наукових джерел, та допускати різного роду помилки.

На думку Джорджини Чамі з університету Вест-Індії, використання ШІ та інших технологічних інструментів за своєю суттю не перешкоджає навчанню; критичним фактором є те, як використовувати технологію, зберігаючи академічну доброчесність [4].

Звісно є не виходом заборона використання ШІ у навчальному процесі, мова йде про те, як відповідально використовувати інструменти ШІ та не перешкоджати розвитку критичного мислення і навичок самостійної роботи у здобувачів освіти. Оскільки, здебільшого ChatGPT пропонує вже відомі відомості, то багато освітніх закладів використовують інструменти перевірки текстів для виявлення матеріалів, написаних ним і, звісно, ця тенденція буде активно поширюватися.

Також, як зауважують вчені Горчинський С. В., Софілканич М. І. та Горбенко І. Ф., «постачальники послуг із виявлення плагіату в наукових роботах уже розробили певні програми для перевірки текстів, якими є GPTZero, AI Writing Check, CrossPlag, OpenAI. Усі ці інструменти базуються на використанні штучного інтелекту, що дає можливість розрізнити текст, написаний людиною, від написаного ШІ» [1].

Штучний інтелект полегшує доступ до інформації, значно пришвидшує її пошук, здатний вирішувати досить складні завдання, аналізувати великі обсяги даних і приймати обґрунтовані рішення. І сам по собі ШІ, як і інші технологічні інструменти, не має негативного впливу на навчальний процес. Однак надзвичайно важливо дотримуватись принципів академічної чесності та усвідомлювати ключові цінності академічної доброчесності.

Інтеграція ШІ у навчальний процес вимагає розробки чітких етичних принципів і кодексів, які б визначали межі, де закінчується використання технології для допомоги, а де починається порушення академічної етики.

Нині заклади освіти намагаються розробити певні рекомендації, пов'язані з ChatGPT та іншими генераторами тексту, відео, зображень або аудіо, та створити інклюзивне середовище для академічної спільноти. Наприклад, вони мають уточнювати, у яких випадках застосування ШІ є допустимим, а у яких – неприйнятним. Тобто мають бути чітко визначені поняття «самостійність виконання завдань» і «допустима допомога новітніх технологій». Частково такі рекомендації щодо застосування штучних інтелектуальних платформ прописують у кодексах честі.

Важливим є прийняття Закону України «Про академічну доброчесність», проєкт якого 06.06.2024 пройшов перше читання у Верховній Раді. Так, у проєкті Закону зазначено, що «при

використанні в академічному творі частин, сформованих (згенерованих) комп'ютерними програмами, цей факт має бути зазначений автором (авторами) із зазначенням методики формування (генерування) або посиланням на відповідну комп'ютерну програму чи її опис» [3].

Проте у зазначеному проєкті не визначаються етичні принципи використання інструментів ШІ у освітній і науковій діяльності. А при цьому, за висновком вчених Партико Н. В., Смирнової І. М. та Житомирської Т. М., «штучний інтелект можна використовувати для моніторингу здобувачів у режимі реального часу, наприклад, відвідування занять, час, витрачений на доступ до ресурсів курсу» тощо [2, с. 267].

Цікавим є опитування здобувачів та викладачів щодо використання ChatGPT у освітньому процесі, яке провів Тайлер Остін Гарпер і опублікував результати у The Atlantic. Студенти та викладачі, з якими автор спілкувався, здавалося, абсолютно не стурбовані нібито загрозливою новою технологією і дуже серйозно дотримуються кодексу честі. Вчений зауважує, що питання щодо використання ChatGPT не технологічне, а культурне та економічне. І зробив висновок, що вирішальним фактором, є те, чи кодекс честі університету глибоко вплетений у тканину життя освітнього закладу, чи це не більше ніж політика, викладена на вебсайті [6].

Сам ChatGPT на питання про те, як дотримуватися академічної доброчесності під час його використання у освітньому процесі, назвав базові принципи, серед яких: прозорість та етичність використання, коли у кодексі честі чітко зазначено, коли і як доречно використовувати ШІ-інструменти в освітніх завданнях та загалом встановлені межі їх використання (GPT-4).

Кодекси академічної доброчесності відіграють ключову роль у забезпеченні якості освіти та формуванні етичних стандартів поведінки у закладах вищої освіти. Адже вони не тільки регламентують поведінку усіх учасників освітнього процесу, а й мають бути дороговказом у світі новітніх технологій.

Більш того, кодекси академічної доброчесності стають платформою для виховання етичної відповідальності здобувачів освіти. Роз'яснення, як використання ШІ може вплинути на особистісний і професійний розвиток, дозволяє формувати у студентів розуміння довгострокових наслідків їхніх дій. Кодекси мають також враховувати динамічність технологічного прогресу, закладаючи принципи, які можна адаптувати до майбутніх викликів і змін.

Роль цих документів не обмежується лише регулятивною функцією. Вони сприяють формуванню академічної культури, у якій використання ІІІ сприймається не як інструмент для уникнення зусиль, а як засіб для вдосконалення навчального процесу. Залучення викладачів, студентів та адміністрації до спільного обговорення і формулювання принципів доброчесності створює основу для довіри й взаєморозуміння всередині академічного середовища.

Таким чином, кодекси академічної доброчесності є не лише інструментом контролю, але й важливим механізмом формування етичних цінностей та регуляції використання новітніх технологій, таких як ІІІ, у вищій освіті. Це дозволяє зберігати баланс між прогресом і моральними засадами, які є фундаментом академічної спільноти.

Література:

1. Горчинський С. В., Софілканіч М. І., Горбенко І. Ф. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. *Академічні візії*, (20). 2023. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8022979> (дата звернення: 11.01.2025).
2. Партико Н. В., Смирнова І. М., Житомирська Т. М. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту: виклики та можливості для здобувачів освіти. *Інноваційна педагогіка*, випуск 72. 2024. С. 265–269. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/72.53> (дата звернення: 10.01.2025).
3. Проект Закону про академічну доброчесність. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481> (дата звернення: 10.01.2025).
4. Georgina Chami. Artificial intelligence and academic integrity: striking a balance. URL: <https://www.timeshighereducation.com/campus/authors/georgina-chami> (дата звернення: 10.01.2025).
5. Sullivan M., Kelly A., McLaughlan P. Chat GPT in higher education: Considerations for academic integrity and student learning. *Journal of Applied Learning and Teaching*. 2023. Vol. 6. No. 1. DOI: <https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.17> (дата звернення: 10.01.2025).
6. Tyler Austin Harper. Chatgpt doesn't have to Ruin college. *The Atlantic*. URL: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2024/10/chatgpt-vs-university-honor-code/680336/> (дата звернення: 11.01.2025).